

Ärende: VN/37863/2025

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, sjukförsäkringslagen och vissa andra lagar

Lausunnonantajan lausunto

Remissinstansens utlåtande

Finlands svenska synförbund rf tackar för möjligheten att yttra sig över utkastet till regeringens proposition. Synförbundet representerar personer med synnedsättning med svenska som modersmål i Finland. I detta utlåtande fokuserar vi på de konsekvenser lagförslaget har för denna grupp och för unga med funktionsnedsättning mer generellt.

De ändringar som föreslås i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

Upphävandet av rehabiliteringspenningen för unga

Finlands svenska synförbund rf motsätter sig upphävandet av rehabiliteringspenningen för unga utan att tillräckliga och likvärdiga alternativ har säkerställts. Som MIELI Suomen Mielenterveys ry konstaterar i sitt utlåtande hade 92 procent av dem som mottog rehabiliteringspenning för unga år 2024 en diagnos inom psykisk ohälsa eller beteendestörningar. Detsamma gäller i hög grad unga med synnedsättning. Risker är att dessa ungas särskilda stödbehov inte beaktas tillräckligt, i synnerhet under kritiska övergångsskederna.

Lastensuojelun Keskusliitto påpekar i sitt utlåtande att rehabiliteringspenningen för unga har försvagats stegvis under pågående regeringsperiod — beloppet har sänkts, väntetids- och mellantidsförmånen har gjorts behovsprövade, och åldersgränsen höjts från 16 till 18 år. Att nu använda den minskade användningen och den krympta målgruppen som motivering för att avskaffa förmånen är ett cirkelresonemang. Det ursprungliga behovet och syftet med positiv särbehandling kvarstår.

Synförbundet delar Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:s bedömning att dessa ungdomars behov inte kan mötas enbart genom allmän yrkesinriktad rehabilitering. Verkstadsverksamhet och motsvarande åtgärdsåtgärder är viktiga för att stärka vardagshandling, sociala färdigheter,

självförtroende och beredskap för studier och arbetsliv. Into konstaterar också att lagförslaget saknar analys av hur tillgången till yrkesinriktad rehabilitering faktiskt ska säkerställas efter ändringen vad gäller kapacitet och faktisk omhändertagning.

Synförbundet stöder Intos krav på att det lägre arbetslivsmålet — som i förslaget till 6 § 5 mom. begränsas till dem under 20 år — borde gälla alla under 29 år, i enlighet med den befintliga logiken i 7 a § om yrkesinriktad rehabilitering för unga. Stödbehoven förändras inte automatiskt vid 20 års ålder.

Hyvil konstaterar i sitt utlåtande att de kvarstående förmånsalternativen som beskrivs i lagförslaget delvis är felaktigt framställda: en ung person som bedriver polkuopinnot (vägstudier/stigstudier) kan varken få fullt utkomststöd eller arbetslöshetsförmån under studierna. Hyvil påpekar också att de skärpningar som gjorts i lagen om utkomststöd inte beaktat behovet av positiv särbehandling för denna målgrupp. Hyvil lyfter dessutom fram att ett lagförslag om flexmodellen för sjukpension bereds parallellt och att de sammantagna konsekvenserna för unga med funktionsnedsättning inte analyserats. Synförbundet anser att detta är en brist i beredningen.

Allt fler unga med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar övergår tidigt till sjukpensionssystemet. En del av detta problem beror på att de inte får det stöd de behöver, särskilt i det kritiska skedet mellan ungdom och vuxenliv. Det är samhällets uppgift att säkerställa att även personer med funktionsnedsättning får det stöd och den vägledning som behövs för att studera, utvecklas och etablera sig långvarigt i arbetslivet. Det är också i statens ekonomiska intresse.

Rätten till studier och positiv särbehandling

Undervisnings- och kulturministeriet framhåller i sitt utlåtande att utbildningar inom det fria bildningsarbetet (vapaa sivistystyö) — som ofta fungerar som mellanstegs- och övergångsutbildning för unga med funktionsnedsättning — riskerar att stängas ute från den yrkesinriktade rehabiliteringen. Ministeriet konstaterar att detta kan leda till att utbildningsvägen förlängs eller förhindras för unga med behov av särskilt stöd. Lagförslagets egna målsättningar om att stödja unga mot studier och sysselsättning och förebygga förtida sjukpension motverkas av detta, vilket ministeriet explicit påpekar.

Som Hyvil understryker strider det mot principen om positiv särbehandling om målgruppen skuldsätts på grund av sina studier i en situation där yrkeskarriären till följd av funktionsnedsättningen typiskt sett är mer osäker än för andra unga.

Det finns många olika orsaker till att en person befinner sig i en utsatt ställning i samhället. Alla grupper behöver olika stöd, och det som fungerar för en passar inte nödvändigtvis för en annan. Att ta bort de olika vägarna som kan leda till utbildning och långvarigt arbete kan Synförbundet inte stödja.

Upphävandet av rehabiliteringsunderstödet enligt prövning

Synförbundet motsätter sig upphävandet av rehabiliteringsunderstödet enligt prövning. Hyvil konstaterar att låg användning inte nödvändigtvis innebär att behovet saknas — det kan bero på alltför stränga kriterier eller bristande kännedom om förmånen. Hyvil föreslår att understödet i stället borde ses över och utvecklas. Synförbundet instämmer. System utan prövningsmöjligheter kan inte fullt ut möta de individuella situationer som uppstår för personer med varierande och komplexa stödbehov.

Betalningsperioderna för rehabiliteringspenning

Vad gäller förslaget om betalningsperioderna noterar Synförbundet att Kela i sitt utlåtande stöder en reformering för att öka förutsebarheten. Synförbundet förhåller sig inte negativt till en reformering i sig, men understryker att unga och personer med funktionsnedsättning ofta har sämre ekonomiska förutsättningar och att kundperspektivet måste beaktas noggrant i den fortsatta beredningen.

Helhetskonsekvenser och grundläggande rättigheter

Förmåns- och servicesystemet bör utvecklas som en sammanhängande helhet där behoven hos personer med funktionsnedsättning beaktas systematiskt — från ett tidigt skede och genom en oavbruten kedja fram till ett ekonomiskt tryggt deltagande i utbildning, rehabilitering och arbete. Det förutsätter individuella bedömningar och flexibla lösningar snarare än kategoriska beslut och enhetliga lösningar för alla. Dessa frågor berör grundläggande rättigheter som tryggas av grundlagens 6 § (jämlighet) och 19 § (social trygghet) samt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), i synnerhet artikel 24 (utbildning), artikel 26 (rehabilitering) och artikel 27 (arbete). Synförbundet förutsätter att konsekvenserna av de föreslagna ändringarna bedöms i ljuset av dessa förpliktelser i den fortsatta beredningen.

Ändringarna i bestämmelserna om rättelse av sakfel samt de nya bestämmelser som föreslås i sjukförsäkringslagen

Synförbundet noterar de föreslagna ändringarna om rättelse av sakfel i samtliga berörda förmånslagar (bl.a. 57 § i rehabiliteringslagen och 17 kap. 5 § i sjukförsäkringslagen), som möjliggör att FPA rättar ett sakfel till en parts nackdel utan samtycke om felet anses bero på partens eget förfarande. Justitieministeriets utlåtande konstaterar att grunderna för undantaget från förvaltningslagens 50 § är otillräckligt motiverade i förhållande till grundlagens 21 § och att bestämmelserna antingen förutsätter betydande fortsatt beredning eller att undantaget stryks. Tammerfors stads utlåtande lyfter fram att klienter vars situation präglas av utsatthet inte nödvändigtvis har faktiska möjligheter att på egen hand utreda sin uppgiftsskyldighets omfattning. Synförbundet understryker att tillgång till information och möjligheten att tillgodogöra sig den är en central utmaning för personer med synnedsättning, och förutsätter att detta perspektiv beaktas i den konstitutionella analys som beredningen förutsätter.

Ändringarna i bestämmelsen om jämkning av arbetslöshetsförmåner

Synförbundet har inget att anmärka på förslaget om förtydligande av jämningsbestämmelsen.

Jakobsson Matthias
Finlands svenska synförbund rf

Gärkman Anton
Finlands svenska synförbund rf